

Kijkrichtingen van de Natuurverkenning

RIJK VAN
OOSTENBRUGGE

Drs. R. van Oostenbrugge
Planbureau voor de
Leefomgeving, Postbus 303,
3720 AH Bilthoven
rijk.vanoostenbrugge@pbl.nl

Bij de Natuurverkenning 2010-2040 werkt het PBL met kijkrichtingen: mogelijke toekomstige situaties die worden bepaald door politieke en maatschappelijke wensen voor de lange termijn. De tijdshorizon ligt om en nabij 2040, een generatie verder. De kijkrichtingen bieden een antwoord op de uitdagingen waar het natuurbeleid voor staat en op de drijfveren van mensen om zich met natuur en landschap bezig te houden.

Die drijfveren lopen sterk uiteen. PBL bracht ze in kaart aan de hand van de bestaande literatuur en de voor de Natuurverkenning gehouden stakeholderbijeenkomsten, workshops en interviews. De vier meest genoemde zijn:

- de mens is verantwoordelijk voor behoud en waar nodig herstel van biodiversiteit;
- een groen/blauwe leefomgeving is een bron voor ontspanning en gezondheid;
- de mens is verantwoordelijk voor het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen zodat die ook beschikbaar blijven voor komende generaties;
- natuur is mooi en belangrijk, maar ondergeschikt aan andere functies.

De knelpunten waar het natuurbeleid momenteel tegenaan loopt zijn onder meer de voortgaande achteruitgang van biodiversiteit, het tekort aan recreatiegroen en een slecht ontwikkeld besef van de waarde van natuur als leverancier van goederen en diensten. Ook is er verlies aan draagvlak doordat bij het natuur- en landschapsbeleid het accent is komen te liggen op de procedurele uitvoering van complexe wet- en regelgeving.

Uitdagingen

De confrontatie van de knelpunten met de drijfveren van mensen levert vier concrete uitdagingen op:

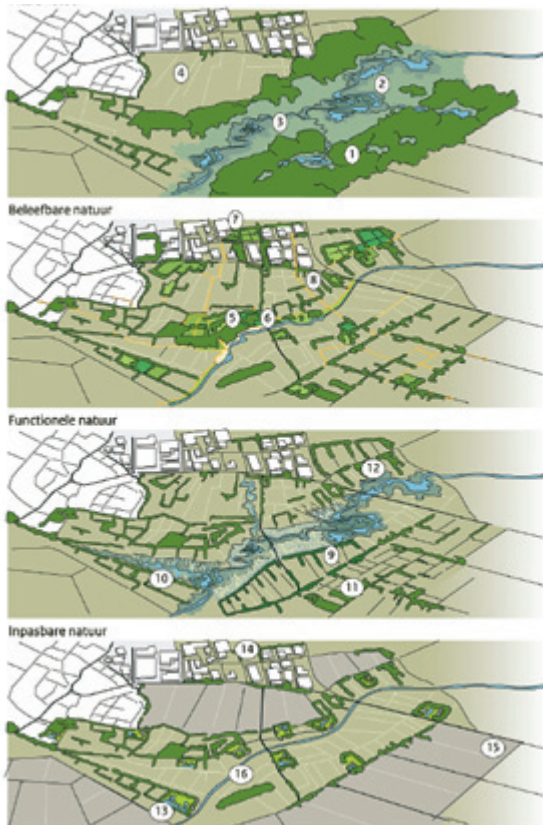
- behoud, herstel en ontwikkeling van biodiversiteit. Zowel op mondiaal, Europees als nationaal niveau is er inmiddels veel aandacht voor behoud en herstel van de biodiversiteit. Het is ook onderdeel van internationale verdragen waar Nederland zich aan verbonden heeft.
- bereikbaar en beleefbaar maken van natuur. Mensen

hebben behoefte aan natuur voor ontspanning. Diverse studies tonen aan dat natuur een positief effect heeft op de gezondheid van mensen.

- natuurlijke hulpbronnen meer duurzaam gebruiken. Een morele overweging is dat ook komende generaties die hulpbronnen moeten kunnen gebruiken. De benadering kan ook voortkomen uit praktische overwegingen, bijvoorbeeld om uitputting van grondstoffen te voorkomen en daarmee hogere prijzen.
- de lusten van natuur versterken en de lasten beperken. Aan het groene wonen kan meer ruimte worden gegeven en ook bij economische activiteiten kan groen als investeringsbasis beter worden benut. Een voorwaarde is dat belemmeringen die ondernemers ervaren van de bestaande natuurwetgeving worden weggenomen.

Kijkrichtingen

Elk van de vier uitdagingen is uitgangspunt geweest voor een scenario of kijkrichting. Voor deze term is gekozen omdat elke kijkrichting per uitdaging een ideaaltypisch toekomstbeeld van Nederland in 2040 schetst. Ze zijn daarmee eenzijdig en weinig realistisch als op zichzelfstaande scenario's. In de praktijk zullen vaak combinaties voorkomen. De kijkrichtingen zijn dan ook niet bedoeld om een blauwdruk voor Nederland te schetsen, maar juist om het denken over natuur en landschap op te rekken en daarmee inspiratie te bieden voor beleid. De vier kijkrichtingen hebben elk een naam gekregen: vitale, beleefbare, functionele en inpasbare natuur. Voor elke kijkrichting is een toekomstverhaal gemaakt, een kaartbeeld ontwikkeld en een beleidsstra-

tegie opgesteld die aangeeft hoe het beoogde beeld bereikt kan worden. Daarnaast is aangegeven wat de consequenties per kijkrichting zijn voor de biodiversiteit, de belevings- en recreatieve gebruikswaarde, de benutting van diensten die de natuur levert en de financiële kosten en besparingen.

Uitwerking voor een beekdal

De kijkrichtingen leveren verschillende kaartbeelden op, zoals in figuur 1 is uitgewerkt voor een (fictief) beekdal.

Vitale natuur

Het accent ligt op het creëren van grote eenheden natuur (1), die nodig zijn om ruimte te geven aan natuurlijke processen, zoals het meanderen van de beek (2) en het regelmatig optreden van overstromingen (3). Buiten de natuurgebieden krijgen de landbouw en andere gebruiksfuncties ruimte om zich te ontwikkelen (4).

Beleefbare natuur

Het zwaartepunt ligt op het vergroten van de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het landschap voor natuur en recreatie. Het landschap is kleinschalig met hier en daar recreatiebossen (5) en rustplekken langs de beek (6). Ook tussen de bebouwing is groen aanwezig (7). Het buitengebied is goed toegankelijk via fiets- en wandelpaden (8).

Functionele natuur

De diensten van de natuur worden duurzaam benut. Waterbekkens langs de beek voorkomen wateroverlast (9), rietlanden zuiveren water en leveren biomassa op voor energieproductie (10). Houtsingels en andere landschapselementen bieden plek aan soorten die plagen bestrijden op aangrenzende landbouwgronden en zorgen voor bestuiving (11). In het beekdal is de veenvorming weer op gang gekomen, waardoor CO₂ wordt vastgelegd (12).

Inpasbare natuur

Particuliere investeerders bouwen woningen in het groen en aan het water (13). Groen wordt ook aangeplant om de waarde van bestaand onroerend goed te verhogen (14). De landbouw heeft een grootschalig karakter (15). Er wordt niet geïnvesteerd in natuurontwikkeling; de beek blijft gekanaliseerd (16).

Figuur 1 De kijkrichtingen leveren verschillende beelden op, zoals dit voorbeeld voor een (fictief) beekdal illustreert. De cijfers in de figuur geven de belangrijkste verschillen tussen de kijkrichtingen aan. Bron: PBL (gegevens) en Terra Incognita (ontwerp).

Figure 1 The four scenarios of the Nature outlook illustrated for a (fictional) brook area. The numbers in the figure indicate the main differences between the scenarios. Source: PBL (data) and Terra Incognita (design).